

Třetí kniha lyriky

Josef
Svatopluk
Machar

Josef Svatopluk Machar

Třetí kniha lyriky

Panu universitnímu prof.
DR. EDVARDU ALBERTOVI

Kniha tato jest třetím a posledním dílem mého „Confiteor...“

Pozorování chladného rozumu
a žalostné poznámky srdce

jednoho člena té smutné generace od okamžiku, kdy se zavřel za ní nerozumný systém vyučování školního i národního, kdy před ní zeje rozklad otrávené společnosti domácí, politická mizerie a v umění bezúspěšné ideje naší nervosní, blaseované, soumrakové doby...

„Confiteor...“ i „Bez názvu“, dřívější dva díly této zpovědi, potkaly se s různými úsudky. Domníval jsem se, – bláhově, – že dám na mnoha místech látku k přemýšlení, ukázal jsem nejen na sebe, ale i valnou část dorostu národního – bylo snad tedy věcí povolaných pátrati po příčinách a hledati nápravy – ale můj Osud si dovilil udělati dobrý vtíp: právě naše pedagogie od důstojného kněžstva až k dobrým učitelům neměla než hrsti urážek a bláta pro knihy a – jak u nás ctihodným zvykem – i pro autora.

S jiných stran byl mi vyčítán pesimismus. Pánové, pohleďte, prosím, za sebe, kolem sebe, před sebe a do sebe a řekněte mi, kdy zaměníte pojem pesimisty s pojmem lidsky cítícího, lidsky myslícího a vůbec normálního člověka? Než zanechme rekriminací – jsou to kapitoly dlouhé a bolestné.

Jeden smutný laur si přivlastňuji předem a sám: knihy ty jsou poctivě prožity a procítěny. Ta epická neviditelná niť, na kterou jsou jednotlivé části a jednotlivé básně navlečeny, probíhala i skutečností. Když jsem je psal, nevěděl jsem ani, že vyzní harmonicky oltářem a sňatkem... Však ten poslední, jásavý odíl není přístavem; jest jenom odpočinkem na jakési

pěkné výspě života – potom se přec jen zas musí plouti dál a trpí se ve dvou... Podávám zde prvou půli lidského života – a byla to přec jen půle lepší, poněvadž jí prozařoval svit mladosti...

Přítomnou knihu, jakmile byla dožita a dopsána, jsem připsal Vám, sloutný pane. Erotické verše muži vědy a operatorského nože...

Vypravoval jste jednou o svém pacientovi – „a ten měl krásný nádor –“ dodal jste s nadšením. A za chvíli mluvili jsme o jednom alpském lyriku - „krásné věci má,“ opakoval jste zase s tímže záplem. Ty výroky žijí v mé duši při Vašem jméně. Znáám tak málo lidí u nás, v nichž se takové dva názory o kráse tak harmonicky a přátelsky snášejí po celý život jako u Vás...

A potom – Vy Jste byl ten, kdo vlastně vytvořil jásavý konec této knihy. Jen Vy Jste mi podal pomocnou ruku, když se přede mnou zavřelo několik dveří, kde jsem hledal existenci, Vy Jste mě postavil na nutnou materiální basi v životě – mám uvésti ještě více příčin této dedikace?

Ve Vídni, v květnu 1892.

J. S. Machar.

S novou knihou.

Co všechno chtěl jsem nedočkavě
svým veršem rázem obsahat,
když první sloky v mojí hlavě
se začly rodit, bouřit, hrát!
Já chtěl se s bohem v nebi hádat,
já, hvězdná tajemství chtěl zbádat,
já vrhl jsem se v dějin proud,
chtě myšlének tam lovit zlato
a meč a váhy vzal jsem na to
a nad lidstvem chtěl držet soud –
mých veršů roj se pustil v let,
však jako můry opálené
mi brzy spadly do plamene
bez křídel záhy smutně zpět.
– Nic neškodí, snad jednou časem...
snad moje pole jinde je –
já říkal potěšným si hlasem
a vrh' se v jiné peřeje:
já zkoumal kolem sebe lidi
i vášně, jež jich vůli řídí,
i dobrých činů popudy,
já ukázat chtěl vředy vlasti,
kam jiní měli léky klásti
a zlepšit její osudy –
však umrazil těch veršů let,
hnis všude, všude samé rány,
a uděšeny, pochroumány
a sláby přišly ke mně zpět.

Hm, snad to příliš těžký úkol
– já těšil sebe v taji sám –
to zkoumat, co je tebe vůkol,
máš vlastní srdce, vejdi tam!
I zhloubal jsem pak jeho chvění,
žár lásky, vášně burácení,
i nudy jeho rozmary,
i touhu štěstí, jak se vrací,
i zoufalou pak resignaci,

ten problém těžký, prastarý –
a přemítám a musím díť,
že jako Oidipovi je mi,
když před svou sfingou čekal němý,
než věděl, jak ji rozluštit...

I. Planý mák

Resignace

První den podzimní

Album

Podzimní causerie

Večerní chvíle

Píseň v podzimku

Lístek z minulosti

Na známých místech

Fantastická ballada

Elegie

Partie z lázeňského parku

Jako jarní

Kapitola z mojí „Bohémy“

Letní dny

Bálová květina

Pod dívčí hlavičku Al. Seiferta

Můj domov

Letní causerie

Z antických motivů:

I. Vavřín

II. Tehdy a dnes...

III. Artemis

Májový večer

Resignace.

Vidíš nad hlavou se nésti
černou bouří řadu let,
která v chvilky tvého štěstí
neustává blýskat, hřmět,

a tvé lkání tak je plané
jako stromu šumění,
protesty tvé veršované
praničeho nezmění –

Vidíš, že ten život vlastně
všech, již kolem tebe jsou,
jest jen slokou trpké básně,
slokou krátkou, bolestnou,
ještě jen honbou nocí šerou
hřmící v divém pospěchu
za tou planou efémerou^[1]
štěstí, lásky, oddechu –

Přemítáš, co dosud spělo
světem lidstva myriad^[2],
jež tvé trýzně všecky mělo,
a šlo přec jen klidně spat,
jeho hroby, jeho jméno
a vše, čím je osud rval,
tlí tam s nimi zapomněno –
žijící jen trpí dál –

Zvykneš s resignací tiše
vzít, co život podá ti,
nadějím, než vzletnou výše,
zvykneš křídla stříhati,
zvykneš všemu jako dítě,
ba, snad ještě s úsměchem
s jinými se honíš hbitě
za štěstím a oddechem.

Celkem vzato, ten zvyk krásný
tmavou cestou života
jediný jest paprsk jasný,
jenž tam věrně třepotá,
zvykat a zas zvykat tady –
ostatně už správně jdem,
jak šly lidstva myriady,
jež tlí nyní poklidem.

První den podzimní.

To přijde náhle. Konec srpna vlaje,
a slunce pálí ještě den co den;
jdeš odpoledne do známého kraje -
a on jak proměněn.

Zář bledožlutá chví se nad krajinou,
vzduch čist a vůní sžaté trávy syt,
vlastovky vzhůru jako body plynou
až kamsi pod blankyt.

A níž se těžce četa kavek nese,
bez křiku, přímo letí v dalný jih,
a hruď a peruť chvilkou zableskne se
ve slunce paprscích.

Dvě starých dam, z nichž jedna psíčka vede,
jdou za hovoru lesa po kraji,
pak v luka jdou, kde květy růžbledé
ocúnu vzkvétají...

Luh, lesy, skály, dalných polí pruhy
a trosky hradů na temenech hor,
bělavé cesty, ztemnělých vod stuhy
a bílých domků sbor,

vše, na čem bledožlutá zář ta dřímá,
od nohou tvých až v dálku pod blankyt,
vše podivnou tak tesklivostí jímá
tvé vzpomínky, tvůj cit,

na zašlé mládí myslíš, zašlé báje,
na domov vzdálený, na matku svou,
a zašlé lásky ze dnů tvého máje
jdou náhle před tebou,

jdou brunetky a blondýnky ty svěží,
jich ňadra bouřně dmou se vlnami,

a v očích ještě hluboký žal leží,
jež chví se slzami – –

přejedeš čelo. A mráčků pod vlnami
se kavky nesou k modré dálavě,
a s parasoly^[3] jdou dvě staré dámy
po lukách v rozpravě...

Ku kapitolám z mého románu

Album.

Vy, milostivá, dovolíte
a krásné ouško nachýlíte
k mým drsným veršům na chvíli?
Dnes nebude, jak jindy vždycky,
v nich ukryt osten ironický –
mám jenom malou idylku,

a tu jsem, prosím, na Žofíně
od vaší zaslech' přítelkyně
tak maně, zcela náhodou...

Je ráno. Právě po snídání.
Teď vejděm' v pokoj mladé paní,
jež chví se tepla lahodou.

Ta právě k stolku usedla si.
Má dlouhé, světlé, krásné vlasy
(tak, milostivá, jako vy),
má modré oči plné třpytu,
v nichž chví se hebkost' aksamitu
(váš zrak má výraz takový).

Na klíně malou dcerku chová,
jež žvatlá tajuplná slova
(jak vaše dceř, jak slýchávám),
jak poupě růži tato malá
se matce svojí podobala
(jak dcerka vaše, krásná, vám).

Na stolku album vykládané,
jež barvami a leskem plane
(lesk vábí děti, víte již),
teď snahu jeho upoutalo,
svou malou ručku namáhalo
je přitáhnouti k sobě blíž.

A volá při tom svoji mamu,
ta usmála se, pomohla mu,
již otvírají listy ty,
kam bílá ruka vždycky skreje
ty staré, známé obličej,
jež v srdci nejsou ukryty.

Vždyť znáte asi, milostivá,
co vše se v takém albu skrývá:
strýc, studenti, pár starých tet,
pár platonických nápadníků,
již zvěční se též v památníku
z těch krásných, zašlých, mladých let. –

A paní usmívá se stále
a obrací ty listy dále,
a děcko žvatlá vesele –
ó, po letech se šaškem stává
tak mnohá kdysi vážná hlava –
i její touhy nesmělé!

Jdou ke konci: „Ah! táta! táta!“
a děcko ručkou po něm chvátá –
však paní teď se zachvěla:
tam vedle chotě zastrčena
jak nějaká věc bezecenná
podoba jiná vězela.

Já nevím, moje milostivá,
zda upomínka jakás tklivá,
zda výčitka, dech soucitu
tou paní v této chvíli vládly:

však dvě prý velké slzy padly
na divnou podobiznu tu.

Než hned je zahlédlo to dítě,
ač upadly prý dosti skrytě,
a – dětský duch je chápavý –
ručkama pomsty z alba vzalo
a v okamžiku roztrhalo
to tatínkovo vis à vis^[4].

Idylky konec. Co teď zbývá,
co připomene, milostivá,
vám ještě někdy moji líc?
Rodina roste, život pádí,
a vzpomínat na hloupost z mládí
nezbude, vidíte, času víc!

Já zaslechl to na Žofíně
od vaší maně přítelkyně –
ty slzy byly zbytečny:
já jsem již chvála bohu zdravý,
můj žaludek dost dobře tráví
a spánek mám též výtečný!...

Podzimní causerie.^[5]

Zažloutlé slunce na západu spřádá
tesklivou zář na šedá nebesa,
a smutný přísvit haluzemi padá
na svadlou trávu do lesa;
prochladlým vzduchem listí zkrvavěné
se snětí^[6] na zem' zvolna třepetá,
nad vršky stromu houf se ptáků žene
a v teplo jihu odlétá –
a ze všeho, kam jen tvůj pohled padne,
a ze všeho, co v ucho šelestí,
teď jímáš tóny, barvy, zvuky chladné,
nicoty, zmaru, bolesti.
Vše prchá, pomíjí, vše hasne, schází,

květ, síla, žár i zeleň, zpěv a čas,
na trosky všeho jen se mlha sází
a rubášem je kryje mráz.

* * *

Po cestičkách se různé smetí válí –
jak pustne kvetoucí kdys zahrada!
Už jenom na květ aster namodralý
žloutnoucí listí upadá!

Lavičky pusté šedivý mech kryje,
a vítr pod ně listí zahání,
den ke dni klenba snětí světlejší je,
jež za léta je zaclání...

A kde jsou ony páry milující,
jež k večeru zde v létě sedali?
kde jejich láska, řeči ševelící,
kde chvíle, v nichž se líbali? –
Vše pryč, vše zaváto, vše rozneseno,
a ničeho zde z této zašlosti –
jen srdce teskně buší otráveno
na novo starou hloupostí...

* * *

Má sousedka teď okno otevřela
a zvlhlým zrakem zírání v krajinu,
kde koule slunce tone zkrvavělá
v záplavě lesklé karmínu.

Líc zažloutlou má, čelo samá vráska,
a čepec s varhánkami bílými,
jest jako opozděná sedmikráska
až k mlhám chladné podzimi.

Je starou pannou. Věrna z duše celé
prý mrtvo lásce z mladistvých je let...
to dávno as... to byly časy stkvělé
a nezkažen as ještě svět...

Uhaslo slunce. Mlha hustá, šedá
se nese jako závoj nad nivou...
má sousedka teď k pianu si sedá
a hraje píseň tesklivou...

* * *

Och, vadne mládí, vadnou touhy v nitru
– keř planých růží na čas rozvítý –
a jednou zbývá k podzimnímu jitru
prut z keře holý, trnitý.
I plytkou radost', blaho, štěstí vrátké
čas neúprosný v dálku odvane –
života léto je tak krátké, krátké,
a dlouhý podzim nastane...
Náš los je smutný. Naše narození
nás zároveň jen na smrt' vydává,
a života boj, žaly, utrpení
jsou smutná na ni příprava.
A duše naše trvale zná cítit
jen dojmy toho, co zve ku pláči,
jak úhor, kde se nemůže květ chytit,
a roste jenom bodláčí...
* * *

Vše prchá, pomíjí a zadržet se nedá,
jen to, co bolí, náhradou tu je,
a ku konci smrt' dostaví se bledá,
a pohádka se skončuje.
A celou moudrost', jež v ní skryta zraku,
číst můžeš z toho, co zde kolem zříš,
z těch svadlých listů, květů, z letu ptáků –
a zvednout potom hlavu výš.
Vše zelená se, kvete, jen když směje
se na zem' slunce v žhavých paprscích –
pak chladný vítr všechno odevěje,
a ptáci letí v slunný jih...
Žít, užívat a kvéstí bez ustání,
kdy slunce plá a kdy je blankyt čist -
a když tvůj podzim - klesnout bez reptání -
na chladnou zen' jak svadlý list...

Večerní chvíle.

Jak často myslím si na jeden domek známý
v mé dálné dědině, kde v jedné světnici

se sejdou k hovorům tři mladé, sličné dámy,
když mlhy klesnou v ulici.

V fauteuilu u okna vždy Marietta sedí,
jež ebenový vlas a hnědé zraky má,
a Kata proti ní, jež kamsi v prázdno hledí
pohádkovýma očima:

pak Tony v středu jich, již v zraku roztomilém
dvě čerstvé fialy se marně skrývají...
Ztich' kanár na okně, ve vzduchu zasmušilém
lucerny venku blýskají.

A Mary vzpomíná na západy ty stkvělé,
na les a procházky, polibků, jahod med,
a myslí, nikdo už že by ji takhle vřele
na světě líbat nedoved'...

A Tony vzpomíná na ty dny podjeseně,
na půtky, zábavy, jež kvetly každý den,
a myslí, zlobit tak a bavit spolu denně,
že v celém světě já znám jen...

A Kata v chvíli té, ta pranic nemyslivá,
a v chvíli té, ví bůh, co as ji zajímá:
na tmu a lucerny se stále oknem dívá
pohádkovýma očima...

Píseň v podzimku.

V té chvíli, kdy se slunce sklání
a v červánky ulehá spat,
v čas růží, písní, horování,
my začali se milovat.

Ted' větry letí s ostrým hvizdem,
zpěv dozněl, růže dokvete –
mé srdce v létě bylo hnízdem
stěhovavého ptáčete!...

Lístek z minulosti.

Och, my jsme se tak příliš milovali,
och, byli jsme tak štěstím opilí,
my tolikrát si lásku přísahali,
až konečně jsme oba věřili.

A přece jsme si klidně s bohem dali
a hořkých slz jsme při tom nelili –
a celkem jsme tu komedii hráli,
že diváci nám také věřili.

Teď zbývá smích nám hrozný, neurvalý,
jen smát se, smát jen teskné ve chvíli,
ty mně, já tobě, že jsme přísahali,
ty mně, já tobě, že jsme věřili...

Na známých místech.

Rudé listy na zemi,
na nich rosa zahrává,
jako by tu ležela
slzí sprcha krvavá.

Prořídlymi větvemi
chvilkou vítr zavěje;
slunce jasným leskem plá,
ale více nehřeje.

Vzduch je čist, v něm vysoko
jako tečky nad hlavou
pluje tmavých ptáků šik
k jihu, v dálku modravou.

Jako vlákna z rubáše
rozházená do světa
po trávě a po keřích
babí léto polétá...

Tesklivě a bolestně

léto tady usíná –
všeckno schází, pomíjí,
jenom srdce vzpomíná...

Z knihy žití jeden list
padl na uvadlou zem –
ať si, padlo jich už víc –
chci zřít za ním s úsměvem.

Já jí neměl nikdy rád,
byl to smutný vlastní klam;
herec sám se vypískal –
nuže, k čemu vzpomínám?

V oné žluté pěšině
vídal jsem noh její sled –
teď ji listí pokrývá,
a ty stopy vítr smet'.

V srdci prázdnou; láska ta
leží v knize vzpomínek,
jako v starém herbáři
suchý květu lupínek.

Mně to jedno, její zrak
blaží-li zas jiného –
nezávidím nikomu,
nelituji ničeho.

Ať je šťastnou, může-li...
Mnohdy chybí ku štěstí
jen ta hloupost jediná:
šťastným býti dovésti...

Ať to listí padá dál,
strom to nijak nebolí –
slečno, s bohem na věky –
buďte šťastnou – možno-li...

Fantastická ballada.

To bylo první noc, co v truhle
pod květným rovem v těžkém snu
už lepší tělo dlelo stuhlé
té hrdé krásky salonů.

A měsíc hrůzně patřil s výše
v noc, již chvěl chladný, vonný dech,
a siné světlo spalo tiše
na hrobech, křížích, na květech.

Tu poupata všech květin náhle
na hrobě pukát začala,
a každá kořenem svým táhle
na tvrdou rakev ťukala:

„Pust' mne v tu líc,“ dí růže tmavá,
„ať mohu trochu krve pít,
mé poupě právě rozpukává,
chci pro ně její barvu mít!“

„Svůj kořen vpustím v modré zraky,“
fialka šepce v zášeru,
„mých poupat sbor už puká taky,
tam pro ně modři naberu!“

„A já chci,“ lilie dí něžná,
„pro květy své ten vzácný lesk,
jenž zdobí její ňadra sněžná,
ó rakvi, prosím, slyš můj stesk!“

„Chci purpur,“ pivoňka dí, „retů!“
„Chci vlasů vůni!“ rosetta.
„Ó rakvi, povol, našich květů
sbor celý rázem rozkvétá.“

Toť byl by hřích, dát této kráse
tak svadnout v hrobu slepých tmách,
my ke slunci ji vznesem' zase
na pestrých svojich korunách!“

A blín, jenž dříve skryt byl celý,
teď s posupným se chechtem zved':
„Chci k srdci. To jste zapomněli?
Chci trochu jedu pro svůj květ!“ ...

Elegie.

Slečno Elso, stárnem', stárnem',
čím jsme byli v mládí žárném,
nejsme, nebudeme víc,
věřte, nevěřím už zcela,
že jste mě kdys ráda měla,
že jste v zrak mi pohlížela,
že jsem líbal vaši líc...

Slečno Elso, víte ještě,
jak nás tenkrát sprcha deště
zahnala v ten pavillon?
Víte, jak jsme rozechvělí
deště, času zapomněli,
jak se zraky naše tměly,
až nás vzrušil dumný zvon?

Slečno Elso, vzpomínáte
na, to, jak jste častokráte
v šumném bálu zvažněla,
jak jste stranou usedala,
kde jste mi svou ručku dala,
vyprávěla, poslouchala
a víc tančit nechtěla?

Slečno Elso, kde ty časy,
kde ty doby smíchu, krásy,
kde je našich šestnáct let!
Čas nám skoupě štěstí měří,
nad vzpomínkou tou se šepčí,
už jí nikdo neuvěří,
ani my už, ani svět!

Slečno Elso, teď se učí,
když tak v bále valčík hučí,
studentíci vlasatí
od vás tančit – učíte je,
váš ret prý se trpce chvěje,
vsak prý nikdo z toho reje
neslyší vás vzdychati!

Slečno Elso, lidé praví,
ze prý chcete v klášter tmavý,
což prý hned se uvěří,
vždyť prý na tom vašem čele
už se tvoří rýhy smělé,
jež skrýváte přeměle
svojí tmavou kadeří!

Slečno Elso, anděl bílý
na hřbitovech vždy se chýlí
nad kýms v hrobě pohřbeným:
zda tak někdy sedáváte,
zda tak skrání svou podpíráte,
zda tak někdy truchlíváte
nad svým mládím ztraceným?

Slečno Elso, stárnem', stárnem',
čím jsme byli v mládí žárném?
Vrásky lezou v naši líc!
Čas nám život rychle měří,
už se nad tím mládím šerí,
už v ně nikdo neuvěří,
ni svět, ni vy, ni já víc!...

Partie z lázeňského parku.

Jen teď, kdy první dnové máje
v kout každý kouzlí zeleň, květ,
kdy první koncerty své hraje
sbor ptáků, příšlý z dálky zpět,

kdy do zelena zbarví tůni

stín stromu, rákos, lekníny,
kdy začíná vzduch chvít se vůní,
jež stoupá z lesů, lučiny,

tak volno je tu v svěží kráse,
v té trávě blíže hlubně vod,
že dítětem se cítíš zase
a hvízdáš s ptáky o závod.

Však až tím krajem počne vláti
vzduch žhavý, jímž vše uvadne,
až bor stín tmavší bude stláti,
až saisona zde zavládne,

kdy po cestičkách, slunných stráních,
i v lese, kolem jezera
od prvních zlatých svitů ranních
až do červánků večera

s tím zrakem shaslým v bledé líci
a plaid na chorých prsou svých,
a s holí v ruce modrající
dav bude sedat nemocných –

pak les ten v plné léta síle
v tvé duši vzbudí větší žal,
než v podzimku, kdy vítr kvíle
by už mu žluté listy rval...

Jako jarní.

Zas jaro! Nová četa brouků
z děr leze v pestrých štítech svých,
zas nová tráva šatí louku,
zas nové květy na keřích,

zas nové verše plné citu
se po kavárnách nyní čtou
o lásce, zeleni a třpytu,
vše psáno formou pečlivou,

zas promenádou hovor zvoní,
na šatu nový střih a tvar,
zas líc je vábnější než loni,
zas svůdnější je v oku žár –

to vše zde bylo přede rokem,
to vše je vždycky v jarní čas,
to přijde za rok lehkým krokem –
a přec jest to vždy novým zas!

A křídlem brouka, květem, básní
a zrakem, lící dívčinou
to volá: Hleď, jsou dnové krásní,
žij, miluj nežli pomínou! –

A na loňskou tu komedii
si sotva vzpomínaje as,
teď člověk znovu provádí ji
jak vypískaný herec zas...

* * *

Ach, život prchá... co jsme milovali,
už zase, zase nevábí nás víc,
jak bychom pustým úhorem se brali,
kde roste pár jen planých makovic...

To nebyla láska, to byl boj,
co se tak mezi námi odehrálo:
to tisknutí ruk, ten citů zdroj,
to se vše vlastně mezi sebou rvalo.

Ty polibky, chůze středem niv,
ty vzdechy, muka divé žárlivosti –
ten vítězem bude, kdo schlad' dřív –
a já mám, slečno, toho boje dosti.

Kus vzbuzených citů svadl zas,
pomněnek modrých suchý, hnědý vínek,

kus pěkného žití má ten čas –
to vše dnes kladu v knihu upomínek.

A zkušenost' hezkou chopil jsem
pro příští lásku, příští boj a časy –
jsem vítězem, slečno, vítězem,
a jak to s vámi bude dále asi?

Ta škeble, jež perlu v sobě má,
ať zavře se, ji chrání v přísném střežu,
sic zloupí tu perlu ruka zlá
a škeblí hodí na písčitém břehu.

A stejný los byl by potkal mne,
kdybyste vy snad byla schladla dříve,
ach, je to tak směšně dojemné,
kus tragedie hloupé, pohnutlivé.

A vzdechy a stony, mukami
vás bude trýznit cit ten osamělou,
vy splatíte, slečno, slzami
útraty za tu naši válku celou.

Vy tentokráte, slečno, splatíte
povinné sudbě daně, slzy, dluhy,
však jist jsem, že příště v pútce té
to všechno splatí zase někdo druhý...

Tak budem zase statirovat dále
neb hráti zase v jiné hloupé hře -
však on už zazní zvonek nenadále
a půjdem dolů... krám se uzavře...

Kapitola z mojí „Bohémy”.

Můj přítel, hoch to ctného jména,
vzav na se vážnost' Demosthena,
když jsme šli včera Příkopy,
mých hříchů vyčítal mi řad
a spustil na mne proudy rad

a řečí celé potopy.

„Jsi dost stár,“ pravil, „moh' bys dbáti
směr jiný svému žití dáti,
líp hospodařit časem svým,
máš rozum, sil dost, máš i cit,
moh' chvilčkama bys pomyslit,
jak asi bude na podzim!

V čítankách včela otřepaná
už od prvního sbírá rána
zásoby k zimě v letních dnech,
jen líná chasa čmeláčí
svůj bídný život dovláčí,
když svadnou květy po sadech.

Co's vykonal? Pár veršů planých,
pár citů v rýmech otřepaných –
to všechno, hochu, není nic;
pak Musa tvá je koketta,
jež milovala Musseta
a řadu jiných pěvců víc,

jak aspoň muži zachovalí
po vlastech tobě vyčítali.
Co dokázat chceš tedy s tím?
Toť sport jen; toho, hochu, nech,
ty žiješ nyní v letních dnech
a myslí raděj na podzim!

Ty hlouposti, jež v kufru skrýváš,
a na něž se vždy půl dne díváš,
ty musíš dáti ohni v plen,
ty kytky, stužky, portraity
a listů balík prokletý –
toť hříčka pro studenty jen!

Vždyť v lásce, jako v jiném vždycky,
jsi, hochu, značně nepraktický,
čas zabíjíš a mrháš cit,

hled' postavení dojít
a pak se můžeš ženiti,
sám ti chci při tom k ruce být.

Tví spolužáci, dávní známí
si života cíl našli sami,
a hled', jak žijí blaženě:
jsou professoři, lékaři,
klid sídlí jejich na tváři,
a lid jo zdraví nadšeně.

A nezapomeň,“ končil vřele,
„že stáří přijde náhle, směle,
a dotkne se tě prstem svým;
jen bídná chasa čmeláčí
svůj život s létem dovláčí –
ó myslí, myslí na podzim!...“

Dík, příteli, dík, dobrý hochu,
tys nahradil mi kostel trochu,
kde nebyl jsem již mnoho let,
já nepřetrh' tvé řeči val,
já, lotr, já tě poslouchal
a smál se stavbě tvých vět!

Vše marno. Ona koketta,
jež milovala Musseta,
mne příliš spjala v jařmu svém,
s ní léto žití utratím
a životem je zaplatím,
jak čmelák v přirovnání tvém.

A bez závisti k těmto vzorům,
k těm lékařům a profesorům,
své doby nepraktický syn,
až jednou uvadne můj květ,
bez slz a žalu vrhnu zpět
svůj život v prach a hrobu klín;

tak po posledním karnevalu,

když láska moje přišla z bálu,
ta s šedivýma očima,
v kout vrhla rukou bezcitnou
vějíř, jenž dohrál roli svou,
jenž v postě málo ceny má...

Letní dny.

Den za dnem žárná koule vzplane
a oblohy bář proběhne,
a za hor vršky lemované
si v krvavý plášť ulehne.

Den za dnem slyším ptáky žvavé
vždy stejnou píseň štěbetat,
den za dnem vidím květy smavé
vždy stejně kvést a odkvětat.

Den za dnem s týmž se stýkám lidem,
jenž vždy se se mnou zastaví,
a s podivení hodným klidem
vždy tytéž vede rozpravy.

Den za dnem věčnosti v klín plyne
a nenese nic nového,
ni síly čerstvé v žití jiné,
ni záblesk věku mladého.

Jak voda v toku živořivém
můj život plyne tich a něm,
jej neměřím víc hodin kyvem,
však nudy svojí rozmarem.

A smrt' až sprahlou duši zkojí
a ždanou dá jí proměnu,
a cit-li bude v hrudi mojí,
já vždycky snad jen vzpomenu

na zašlé dny ty s hrůzou lednou,
jak vzpomínám teď v mukách svých

na knihy nudné, čtené jednou,
jež znova číst' už nechtěl bych...

Bálová květina.

Ta kytka vzatá s ramene
s bálových modrých šatů
mi stokrát za den vzpomene
na bledou, štíhlou Katu.

Vlas všední, světlý; její rysy
též nejsou vzorem krásy snad –
krásnější všechny byly kdysi
ty ženy, jež jsem míval rád!

Den za dnem zvolna pomíjí,
já každou z drahých chvílek
jen vzpomínáním probiji
jak platonický snílek.

Jest to jen zrak, jenž plá tak krásně,
jak podzimní jas oblohy,
ten věru hoden krasší básně,
než mohu psát já ubohý!

Ta suchá kytka vzpomíná
mi na ten zrak a řasy –
ó Kato, dobrá, nevinná,
jak se to skončí asi?

Tak jako kdys, vid'... Tvoje maman^[7]
ti svatební dá šítí šat
a vyhledá ti muže sama,
jenž bude tě mít také rád,

ty budeš vzornou paní též,
jak tomu mrav chce světa,
a s úsměvem jen vzpomeneš
na svoje mladá léta...

Mně také upomínka zbude
na ten tvůj zrak, tu tvoji líc –
a moje kniha míti bude
zas o pár trpkých veršů víc...

Pod dívčí hlavičku Al. Seiferta.

Kde's viděl prvně, mistře, rci mi,
těch velkých očí svůdnou tmou,
to kouzlo, jež chví v každé řase,
že když v ně člověk zadívá se,
vzlet, teplo cítí jarních dnů?

Jsou hluboko jak ticho moře,
a na dně spí v nich záře hvězd,
žár vášně tajný chvěje jimi –
Kdo spatřil jsi je, mistře, rci mi, – – –
znám srdce, kde tak prázdno jest...

Můj domov.

Vysoko nebem mráčky plynou
jak postříbřené plachtoví,
a v žáru chví se nad krajinou
vzduch vonný, svěží, červnový;
kam pohled jenom dosahuje,
vše zeleň skrývá docela,
z ní rudá střecha vystupuje
a baňatá věž kostela,
v ní bílé domy v slunci leží,
z nich dým se vine modravý,
a stranou s pestrobarvou věží
se zvedá zámek dumavý.

Zde rodielka moje tichá
svá tráví léta truchlivá,
v tom kostelíku denně vzdychá
a za mne se tam modlívá.
Zde každá píď mi posvěcena
jak hřbitov šťastné mladosti...

Ó, drahá, milovaná jména
vy dobré, něžné bytosti!
Och! Dávno to, co zápal žárný,
již přešel jako plachý sen,
přec rád svůj život jednotvárný
sem vrhnu na některý den!

Háj březový u tmavé tůně,
kde žáby večer zpívají,
ty stráně, luka, plny vůně,
kde stále cvrčci tikají,
park zámecký, kde tmavé stíny
v zem vrhá starých stromů řad,
a každý pohled do krajiny
po místech našich promenad,
a náměstí a ulic řada,
kde šumí život vířivý –
ze všeho v srdce moje padá
hlas minulosti tesklivý!

Hlas minulosti!... Moje žití
již splývá s pojmem: minulost'
Co může ještě překvapiti?
Žil, miloval jsem, trpěl dost...
A poslední ten zápas krátký,
ta chvíle, které s touhou ždám,
jež vrhne tělo v zemi zpátky
a ducha mého, bůhví, kam –
kéž překvapí mě zde v tom kraji,
tak plném vůně, zeleně,
jenž pár mých šťastných roků tají,
kde miloval jsem nadšeně!

Na hřbitově jest místo při zdi
ve stínu skryté akátů,
kde v letním čase slavík hnízdí
a večer písně zpívá tu,
z těch míst lze vidět v širou dáli
a v smaragdové údolí,
kde stříbrné se Labe valí,

kde tmavé stojí topoly,
park zámecký je na obzoru,
a náměstí, kol domů řad,
tam chodívaly ve hovoru
ty krásky, jež jsem míval rád...

Letní causerie.

Slunce pálí jako peklo,
listy vadnou na stromech;
jeden oheň tvoje hlava,
v žilách krev se vleče žhavá,
v prsou, ústech horký dech.

Hloupé slunce! Plýtvá žářem,
jako já kdys ohněm svým;
však mu také lesk jen chabý
jako úsměv scvrklé baby
zbude jednou na podzim!

*

Žil jsem mnoho, trpěl mnoho,
že jsem mnoho miloval,
zdá se mi, že v tomto žití
zvyklo už mé srdce pítí
s každou láskou hořký žal.

Teď je jinak... vidíte, Kato,
rozejdeme se v pokoji;
trochu suchých konvalinek,
trochu fádnic upomínek –
obě za nic nestojí...

*

V mládí týčili jsme čelo,
když v nás začal život hřmít;
život hřměl však bez únavy,
svěsili jsme brzo hlavy –

nač si nechat v čelo bít?

Nač se starat? Moudrý osud
už nám metu vyměřil!
Jáma v zemi... roztomile!
Nač si hledat ještě cíle?
vždyť už ani není sil...

*

Protivny mi slunce lesky,
v hrudi mé zní tony hran,
myšlenky jdou mozkiem svadlým,
jak na podzim vzduchem schladlým
houfy černých, řvavých vran.

Chtěl bych bál mít v zimní noci,
v žár kde líce rozkvetou,
v záři plynu protančiti,
ve valčíku chtěl bych žít
s divou jakous' brunettou!...

*

Zřel jsem včera pěknou bouři:
siný obzor blesky vzplál,
v zpráhlou zemi vody hřměly,
jak by zničiti ji chtěly –
pak zas slunce plálo dál.

Dneska zas vše žárem vadne,
bouře neprospěla nic –
jeden blesk ten k hrudi zpráhlé
udeřit tak mocně, náhle
způsobil by věru víc...

*

Krásný výlet! Propoceni
vracíme se v město zpět,

v očích prach, a hrdlo pálí,
v dirce u kabátu malý,
umořený, lesní květ.

Dámy si ten výlet chválí
– bonton dam to prastarý –
mokrý šátek každá vije
kol své bílé, něžné šíje,
pobodané komáry...

*

Hrozná tato kniha žití!
Každá stránka nuda, sten,
trochu světla z nenadání,
pak zas muka, marné zdání
a tak jde to den co den.

Člověk zvykem už jen zírání
na ta fádni písmena;
proč pak raděj' nepropadne
zprvu konfiskaci řádné
taká kniha bezcenná!

*

Raděj' sedět ve kavárně
jako svadlý pessimist,
teplou vodu chvilkou píti,
špatný doutník vykouřiti,
při tom hrozná verše číst –

nežli v park jít, kde je šumot,
hovor, smích a v tváři klid,
nežli mladé, krásné ženy
s manžely tam zavěšeny
vidět plny štěstí jít...

*

„Kupte, pane, čerstvé růže,
narcisky zde, reseda,
karafiát mám tu taky –“
malé děvče modré zraky
s prosbou ke mně pozvedá.

Probírám ten její talíř –
květin věru přemnoho;
děvče rychle peníz vzalo,
srdce však se ihned ptalo:
„Co s tím, blázne, pro koho?...“

*

Ironie osudu to:
Z žen, jež znal jsem v žití svém,
ty, mnou nejvíc milovány,
nejkrutší mi daly rány –
řekly vždy, jak bídným jsem...

V srdci prázdné, smutné, teskné...
marně rozum zvedá hlas -
přec bych milovat chtěl znova,
třebas moje láska nová
řekla mi to časem zas...

Z antických motivů:

I. Vavřín.

Po sličné Dafné planul touhou
kdys Appollo, ten světlý bůh;
štván vášní nekonečnou, dlouhou
probíhal usmívavý luh,
až zahléd' ji: šla liliemi
svou nahou krásou zastřena,
vlas zlatý volně splýval k zemi
přes sněhobílá ramena.

„Ó, Dafné, slyš mě, nymfo bílá,

mám rád tě!“ Appollo jí řek’ –
svou krásnou hlavu otočila
a hned se dala na útěk.
„Ó, Dafné, v olympský dům šířý
tě uvedu!“ dál sliboval;
„zpěv nejkrasší své božské lýry
ti zasvěťím!“ – však marně lkal.

Dál prchala, bůh pádil za ní,
– ó, byl to závod šílený! –
a mnohý květ na luhu, stráni
mřel nohou jejich zdrcený,
až Dafné ve zoufalé muce
na travnatý tam klesla břeh
a k nebi vzpjala bílé ruce,
a z prsou vydral se jí vzdech:

„Kéž změním v peň se tělo moje,
vlas v listy, ruce ve sněti,
chci raděj’ zírat ve vln roje
a nad tou řekou šuměti!“ ...
A div! Jí nohy v zemi tkvěly,
ji kryla kůra ztemnělá –
a sněti vavřínu se chvěly
nad řekou, která šuměla...

Ten příběh vždycky připadá mi,
když mučen jsem svou sudbou zlou,
a špatný rozmar moji známí
mi zahnat chtějí útěchou
ať nepřivedu písní lkavou
tu, již mám rád, v své objetí,
že slyším za to nad svou hlavou
již aspoň vavříin šuměti...

Mě díkem plní, druzi drazí,
ta útěcha i pobídky -
však vidím, že jen konec shází
té smutné dvojí povídky:
i bůh tam tenkrát vrh’ se v travu,

a slzel tam a hořce lkal! -
a vavřín též mu stínil hlavu,
a mnohý list naň dopadl...

II. Tehdy a dnes...

Kdys – jak to čteme, nevím, v kterém
z těch šedých řeckých klasiků –
na plecích s lyrou lesa šerem
šel Appoll, otec básníků.

A s píšťalou tu proti němu
vstal z trávy Satyr, Marsyas,
jenž navrhl bohu vznešenému
jít s lyrou svou s ním na zápas.

Pěl Appoll ku své lyře hravě.
Marsyas pískal ze všech sil
tak protivně a pronikavě –
naš otec ovšem zvítězil!

Pak sedřel kůži božskou rukou
s Marsya za trest pomalu,
a nechal jít jej s vztekem, mukou,
a nechal mu i píšťalu.

On v rákosí se s hanbou schoval,
a pokud stačil jeho um,
zpěv božský otcův parodoval
tam Centaurům a Satyrům...

Oh, otče, pohleď na své syny,
oč los jich tvého trpčí je!
My zříme všude jak své stíny
za sebou táhnout Marsye!

Za svého otce oni berou
teď pomstu zlou na dětech tvých
nám splácejíce mukou sterou
zvuk tónů tvých vítězných!

Češť, jméno, myšlenky tvých dětí,
vše dře jich ruka nekalá,
když nechtějí své verše pěti,
jak píská jejich píšťala!

A svět je zkažen, on je chrání
a všechno to jim promíjí,
tvé děti budou věčně štváni
tupohlavými Marsyi!...

III. Artemis.

Z těch postav chladných, mramorových,
jež vykouzil věk dětský lidstva,
mě vždycky nejvíc zajímala
Artemis.

Ve školní škamně z nudy věčné
mě hudbou vzrušilo to jméno,
když professor děl drsným hlasem:
„Artemis...“

Hned zapomněl jsem přísných zraků
i Homérových hexametřů,
jen ji jsem viděl velkou, vážnou
Artemis.

Šla měkkou travou Erymanthu,
na bosých nohou třpytnou rosu
a bílé feny vedla tiše
Artemis.

Šat sněžný kryl jí štíhlé boky
a panenská jí halil ňadra,
toul plný měla na rameni
Artemis.

Šla s půlměsícem v tmavých vlasech
a s přísností ve tmavých zracích,

jak letní noc tak chladná, vábná
Artemis.

Vím, dnes ti bozi jsou jen bajkou,
i drobným štěpům gymnasia,
a šedou bajkou jest i moje
Artemis.

Však jednu chvíli uvěřil jsem,
že vidím živoucím svým zrakem
ji velkou, velebnou a krásnou
Artemis.

To bylo jednou v červnu v lese,
kdy spatřil jsem ji v módním kroji.
– Dnes podlehla by jistě modě
Artemis. –

Na bílém koni jela štíhlá
a v černém, těsně spjatém šatě
a klobouček na tmavých vlasech,
Artemis.

Líc její byla bledá, vážná,
a tmavé oči zřely přísně,
na prsou měla konvalinky
Artemis.

A v malé, bílé ručce bičík,
tak jela klusem klenbou stromů,
jak letní noc, tak chladná, vábná,
Artemis.

A v chvíli té za úsměv jeden,
za objetí těch štíhlých boků
byl bych vzal osud Aktaionův,
Artemis!

Májový večer.

Šeří se; mraky roztrhané
jen chvilkou pohne větru ráz,
z nich třpytná hvězda jasně plane
jak oko lásky z tmavých řas.

Klikatá cesta na obzoru
se ztrácí v tichou vesnici,
v šer vystupuje bělost' dvorů
a okna žlutě zářící.

Žab skřehot slyším od rybníka,
psů štěkot, táhlé vytí jich,
a praskot kol sem z dálky vniká
od těžkých vozů formanských.

Noc... zdá se mi, že šumí tma ta
a vlévá hrudi volný mír...
spí všechno... kolem mne jen chvátá
svým křivým letem netopýr...

Spí všechno... vzpomínky i touhy
spí ve mně spánkem těchto niv...
jak nebyl bych žil život dlouhý,
jak neměl bych být zítra živ...

Má šírá vlasti! V klidu tvojším
po trapném žití, bouři zlé,
já tichý, mírný tady stojím
a spínám k tobě ruce své:

Já nechci více žádné slávy
– ta touha navždy dovadla –
byla by břemenem mé hlavy,
a hlava má je dost už mdlá,

já nechci, aby vínek štěstí
se kolem mého žití vil,
na popel má hrud' sprahlá jesti –
a já bych mu už nevěřil...

nic – jen ten klid, jež nyní cítím,
a jenž dlí v tobě, dole v tmách,
pro tělo, unavené žitím
a na ně tvojí země sáh...

II. Smutná erotika

Hedva a Jiřina
Poslední pohádka...
Stará komedie...
Dvě sloky
Věřím
Píseň
Žena
V melancholickém lese
Ať...
Jen milovat...
List
V budoucím podzimku
Až umru...
Na věčnost'
Modlitba

Hedva a Jiřina.

Oči šedé, jako popel,
zlatý vlas, smích veselý –
to je Hedva v každé chvíli,
ručka, jako mramor bílý,
její chůze graciesní,
jak let modré libelly^[8].

Jiřina je bledá, vážná,
v tmavých očích svůdný šer;
když ji zřím, mně tane vždycky
na mysl věk homérický,
tmavovlasá Artemida;
její řeč ma vábné „r“.

Čas jim plyne beze rmutu –
jedna chvíle veselá!
Blažeností přímo zpíjí
tón je stkvostných melodií
odpoledne při klavíru
z Lohengrina, Otella.

Než nad všechno jde jim kouzlo
bálového večera:
na Žofíně v divém tanci
změní kvapík za romanci,
Straussův valčík nedaly by
za celého Wagnera.

Mají rády svět ten celý,
jdou jím jako sladkým snem,
vše je kolem rozesměje:
šat, řeč, gesta, obličej –
Hedvu smíchem luzným, bouřným,
Jiřinu jen úsměvem.

Bahna žití, kde svět rmutný
valí, potácí se, rve,
neznají – na kalné tůni
dva ty květy s jemnou vůní
zří jen modrý odlesk nebe –
bílých vodních růží dvě...

Co tu bude jednou slzí,
bolů, stesků, hořkých ztrát,
nežli s resignací děsnou
dvě ty růže v tůň tu klesnou –
doba květu přec jen mine,
lístky musí opadat...

Však to bude jen ta chvíle,
kdy to začne prosou hřmít,
loučení se s illusemi,
odříkání, smutek němý –

než ty růže v túni klesnou –
pak zas mohou šťastny být.

Jsou tu vážné dobré paní
s vzornou péčí mateřskou,
starosti jim čelo stíní,
hudba nervosní je činí,
pro tloušťku už netančí víc –
a přec při tom šťastny jsou...

Poslední pohádka...

Má oči dobré, šedé, líné,
v nichž kmitne blesk jen bezděčně,
řeč rychle z tenkých rtů jí plyne,
má ráda slovo: „báječně...“

Vlas její rusý česán vždycky
jak radí Bazar důkladný,
šat modní splývá harmonicky
s tím tílkem v celek bezvadný. –

Nač lhát?... Zjev její musím zřítí
za dne i v noci v snění svém...
jest jitro nového to žití,
či svit před smutným západem?

Oč moudřejší je komár malý,
jenž žije jedno podletí,
když jednou křídla trochu spálí,
už víckrát k ohni neletí!...

Má rusá slečno, tentokráte
se, vidíte, pranic nestane,
a k muce nové, děsné, klaté
mé srdce, vidíte, nevzplane!

Když na Žofíně při koncertu
my setkáme se v letní dny,
na pozdrav můj vy polo v žertu

mi vraťte úklon obřadný!

A v lednu v bále, kdybych taky
vás k tanci vyzval všetečně,
vy rcete, mhouříc líné zraky:
„Jsem znavena již báječně!“

A setkám-li se někde s vámi
na filistrovských výletcích,
kde milosrdně dají dámy
za špatné vtipy krásný smích:

tak něco mluvte, jako včera
jste prohodila bezděčně:
„Láska je žití phylloxera^[9],
však já – jsem zdráva báječně!“

Já tajně vzdychnu: Kdyby chtěla
nás určit sudba k štěstí jen,
pak nebyla by jistě směla
zde stvořit tolik, tolik žen...

Tak budeme si stále zvykat
a tak to vždycky řekneme,
a budem to tak dlouho říkat,
až tomu věřit budeme.

A byť i srdce pozvedalo
svůj časem úpěnlivý hlas –
to bude trvat jenom málo,
a rozum umlčí je zas.

Pak snad to snesu beze trudu,
až půjdete s kýms k oltáři,
pak snad i honosit se budu
moudrostí onou komáří...

Stará komedie...

Je to tak stará, známá komedie,

jichž prožili jsme dost už v žití svém,
a člověk přec se znovu v ni zas vžije
a hrá ji s opravdovým zápalem...

Mou podobiznu v album uloží si
k těm tvářím z minulosti ostatním
a bude se jí s jiným smáti kdysi,
tak jako se mnou teď se směje jim –

Mé řeči bude jednou vypravovat,
jak o jiných to nyní činívá,
má gesta bude směšně imitovat,
mým pohledem se při tom zadívá –

Mé listy jsou jen několika články
v řetězu listů, jež má od jiných,
po čase tyto plaché, vroucí stránky
jak předešlé ty vzbudí v ní jen smích –

Mé polibky si nechá jiným smýti,
jak já jsem slíbal retů jiných sled –
a stejně něžně budou zrcadlit
ty její oči, bůhví, který hled –

Je to tak stará, známá komedie,
jichž prožili jsme v žití svém už dost,
však za diváky dvě zde bytostí je,
jež vysílá k ní moje minulost':

dvě hnědých očí, plných zoufalosti,
a šedých dvě zřít musím potají –
dvě obětí zří na mne z minulosti
a smutně k tomu hlavou kývají...

Dvě sloky.

Mám rád ten soubor vděků tvých,
tvůj zjev i chůzi, řeč i smích,
tvých vlasů parfum i tvůj šat,
má duše slyší v snění ráda

z tvé hrudi i ten sykot hada,
ač tuším, že mě uškne snad...

Ať uškne! Žití mého sen
byl tuze draze zaplacen,
již než jsem znal tě, duše má –
co s ním? Več ještě doufat smíme?
Čím dráž ten život zaplatíme,
tím méně pro nás ceny má...

Věřím.

Ničeho nechci, nezávidím
a netoužím už po ničem,
co ještě v žití vůbec sklídím,
chci sebrat jenom na rtu tvém.

Vím, dnes mi patří vábná hlava
i přimhouřených očí dvě,
rty, bílá ručka, líce smavá
i rozmarné to srdce tvé;

vším sklamán věřím dneska znovu
tvým všechno sladkým, měkkým rtům,
tvým slibům, každičkému slovu,
tvým bezpočetným polibkům,

tvým přísahám, tvé vášni vroucí,
jež v lících vždy ti zahoří,
i to, čím slyším srdce tlouci,
co šedivý zrak hovoří,

vše, vše, jak duše tvá si žádá,
ba, kdybys zítra řekla, vím,
„já neměla tě nikdy ráda“ -
i to ti, drahá, uvěřím...

Píseň

ve slohu starých mistrů psaná k melodii
neznámého skladatele.

Jest jako z oleandru květ,
tak plna něhy líbezná,
když poutník bloudí řadu let,
u Jordánu jej nalezne.

A hledím nazpět v život ten
až ke kyvům své kolíbky:
já šťastným byl jen v onen den,
ježž osladily polibky.

Co může dát mi nyní svět,
co čas, co život ještě? – Nic!
Já našel oleandru květ
a nechci, nechci pranic víc!

Má dávná hořkost', vášně žár
i krve mojí plameny
teď vzaly na se květu tvar –
květ oleandru červený.

A slyším perské slavíky
v svém nitru ve dne v noci pět,
jich zpěv má jen dvě slabiky,
v nich kvete rudě teď můj svět...

Žena.

Zří člověk na vás... zadumá se
a klesá v náruč vzpomínek...
Jste vábivy tak v luzné kráse
vy zjevy brunett, blondynek,
že nemoh' kdysi při stvoření
vás Tvůrce ani zdobit líp –
a přec jste buď jen poblouzení
neb Stvořitelův špatný vtip!

Rajského blaha proudy řítí
se z očí vašich zorničky –
a přec se zřetelně tam svítí

i plamen svůdné bludičky,
a člověk důvěřivě jede
za světla proudem v nadšení –
až bludička jej náhle svede
v hrozného bahno trápení!

Hlas váš jest jemný, nenucený
a zvonivý jak drahý kov –
a přec tón každý promyšlený
i každé z nepatrných slov;
spíš mluví u vás, než řeč dlouhá,
mlčení vaše výmluvně –
hrud' vaše záhada je pouhá,
jak záhadou je všechno vně!

Váš úsměv šálí, rozpaluje
vznětlivou, dobrou, mužskou líc,
jej vypočteně sesiluje
vzdech, jenž vám maně vyjde z plic,
a proto jen, by kynem ruky
anebo kyvem vějíře
jste mohly množit hrozně muky
milujícího rytíře!

Váš cit – oh, u vás citem slova
a slovy prázdné city jsou,
i vaše soudnost rozumová
jde cestou věru podivnou,
i slzy vaše nejsou více
než líčidlem a pastí zas –
vždyť po nich zkvétaj' vaše líce,
vždyť slzy lehce chytanou nás!

A my?... Nám stále srdce naše
bolestných dává dokladů,
i kolem sebe zříme plaše
výstražných hojnost' příkladů,
a když se někdy v rozechvění
i přesvědčiti dovedem –
vy zvábite nás v okamžení

tím slovem, smíchem, pohledem!

Zas milujem' vás s resignací,
zas jdeme ve jho starých muk,
jak prchlý otrok když se vrací,
by slyšel zvyklých pout svých zvuk. –
Jste naším zlem – bůh z moudré rady
nás obmyslil as proto jím,
že bez vás snad by býval tady
až příliš člověk blaženým!...

Má zlatovlásko! Prázdnou výtkou
a klamem jsou-li verše ty,
jež psal jsem bolestí štván břitkou
a sudbou svojí prokletý –
ty vyvrať mi je v chvíli tklivé
až semkneš ramínkem mě svým –
jsem z čeledi té důvěřivé
a tobě všechno uvěřím...

V melancholickém lese.

Jak příšerným, jak teskným, divým
jest melancholický ten les!
Pletivem větví temným, křivým,
sem nejde ani paprsk dnes!

Slyš zoufalý ten vichr lkáti,
jenž pere v stromů vrcholy,
slyš, jak se táhlým praskem klátí
ty duby, břízy, topoly!

Tvé šedé oko žárem dýše,
a líčko tvé se rumění,
nuž, přitiskni je k mému tiše,
ať tonem' v jednom plameni!

Na srdci svém nech srdce moje,
ať slyším je zas vášní hřmít,
ať mohu smrtelného boje

zas jedné chvílky zapomní!

Nechť vášně žár v zrak náš noc sije
– v mé hrudi noc už dávno tkví –
mně bude plát tvá bílá šíje,
tvůj zrak co hvězdy půlnoční!

Já krvácel jsem v mnoha bojích,
mé rány stokrát zjitřely –
že ti, co čtli to z veršů mojich,
ni věřit tomu nechtěli!...

A v krev mou lidé jedy lili,
můj zrak je strhán slzemi,
mám k životu jen tolik síly,
že umřít ještě – nelze mi!...

Po smutném lese vítr sténá,
jak lkal by jakés requiem –
tys první lásky hodná žena,
již poznal jsem kdy v žití svém.

Chceš mít s tím žitím smilování,
a chceš mě šťastným viděti?
Nech šedý zrak ten bez ustání
se v moje oči vpíjeti,

a sevři mě svým loktem bílým,
a polibků spust' na mne rej -
já hlavu v ňadra tvoje schýlím,
a ty tu duši vylíbej...

At'...

(Variace několika předcházejících stran.)

Já zbaven byl už v žití všeho,
můj účet se vším uzavřen,
já nečekal už praničeho,
než čtvera chladných rakve stěn,
bez zápalu, bez vzletu, síly,

bez citu, přání, nadějí,
já klidně kteroukoli chvíli
byl bych šel z žití galejí.

Teď chci však žít! Mám život nový,
mám zápal, doufám, mám i sil,
chci býti roven vojínovi,
jenž v boj jde, aby zvítězil!
V mé hrudi nová láska vzplála,
ji cit a vzlet zas projímá –
to vše mi rusovláska dala,
jež bájně šedé oči má!

A dala mi i lásku k žití,
i víru v sebe, v ni a v svět,
i naději, jež se mi třpytí
jak hvězda po dnech trapných běd,
já žebrák byl - v mé žití bědné
však ona vlila cenu, svit -
snad aby měla chvíle jedné
mě aspoň o co připravit!...

Jen milovat...

To, co ústa kantorova
v čtveru bílých, školních stěn
v duši moji zasít chtěla,
uchytlo se málo jen –
moje touha záhy spěla
za studiem srdce žen.

Celým žářem, silou duše
já vše hleděl proniknout,
každý pohled, úsměv, chvění,
každý slední srdce kout,
náhlou bledost, uzardění,
mlčení i řečí proud!

Ó, ty smutné resultáty!
Hledej v světě, jak kde chceš,

tolik stránek nejrůznějších,
tolik shody nenajdeš!
Steré oči, steré líce,
v srdci hloupost' nebo lež!

Duše žár a vzlet a sílu
já jsem při tom utratil,
mám pár smutných zkušeností,
ty jsem draze zaplatil;
studoval jsem do sytosti –
daleko však zůstal cíl...

Astro podzimku ty mého,
šedooká láska má,
nechci naslouchati více,
co zní tvýma prsoma,
nech mě líbat svoje líce,
opíjej mě zrakoma!

Líbat jen a líbat zase –
život má tak rychlý spád!
Nechci více přemýšlet,
nechci vše zas pochovat!
Zima moje rychle letí –
astro, chci jen milovat!...

List.

Co dělám, ptáš se, v těch dnech žáru,
jak trávím vzdálen tebe, sám.
Zde odpoledne plná varu,
jak mnoho večer vzpomínám?

Zda epos nebo román píšeš?
Jak zve se rek a rekyně?
Zda hrob jich velkou lásku stiší
a trpět budou nevinně?

Zda verše mé už vzrostly v knihu,
o niž se chleboďárci rvou? –

To všechno píšeš, drahá, v mihu,
však ptáš se mnoho najednou!

V ta odpoledne horkem hynu,
a nohy mé se loudají
po chodníkové dlažbě v stínu,
ježž staré domy vrhají.

A soucitně se dívám kolem
na líných spolubližních rej,
z nichž každého žár plní bolem
a rosí potem obličej.

Pak liduprázdňě ve kavárně
se trápím špatným doutníkem
a zívání své plaším marně
nějakým moudrým „Sborníkem“.

Že nemyslím, to věříš snadno
i z těchto řádků vidíš snad –
však není možno, ani radno,
leč chvilkou trochu vzpomínat.

A já tě zřím v tom smutném lese
v kloboučku bílém, slaměném,
tvůj zjev se jako víla nese
po mechu kyprém, zeleném.

A slyším smích tvůj dovádivý
a mezi stromy houpat, chvět
pak vidím hamak^[10] pohyblivý
a dýchám dým z tvých cigarett.

A za chvíli zas, věř mi, drahá,
já piano sem slyším znít:
tvá ručka do kláves to sahá –
a mně hned začne teskno být.

Zas tetičku zřím tvoji šedou,
svou hlavu máš jí na klíně,

rty její historie předou,
a smějete se dětinně.

Tak od večera do svítání
a od svítání k noci zas,
má duše bloudí bez přestání
za zjevem tvým tam v každý čas.

A to je vše. Můj román klidně
u druhé kapitoly spí,
milence plíseň zžírá bídně,
a verše tiše práchniví.

A večer? Večer! Mám rád věru
ten hvězdotřpytný, teplý čas!
Tu zasedáme v prvním šeru,
v němž brzy září plynu jas

u stolu, kde se před nás staví
mok chutný, chladný, brunátný,
na naši lásku, na tvé zdraví
jej pije ret můj malátný.

A myslím, v těchto chvílích asi
jak tetičce „noc dobrou“ dáš
a svoje lesklé, zlaté vlasy
už v pokojíku rozplítáš,

a pozoruji snětmi lípy
co hvězd plá v nebes okruhu
a otřepané špatné vtipy
poslouchám milých soudruhů...

V budoucím podzimku.

V ty večery, kdy vítr kvílí
za shaslým, šedým, smutným dnem,
my vejdem' v jizby prostor milý
a v fauteuil k oknu zasednem'.

Ze starých kamen šlehat bude
a praskat, hučet ohně žár,
a chvilkou vmetne listí rudé
v skla oken divý větrů svár.

My přitulíme hlavu k hlavě
a budeme si v oči zřít
a v zorníčkách nám bude žhavě
dvě zárných teček hovořit.

A chvilkou záře zrůžovělá
k obloze zrak náš přiláká,
kde viset budou zkrvavělá
A roztrhaná oblaka.

A budem o všem hovořiti,
jak co se v mysli zahostí –
vždyť vedle lásky postačiti
můž' k štěstí trocha hloupostí!

O románových milovnících,
o živých známých, neznámých,
o větru, jenž lká po ulicích,
o dávných, zašlých časech svých,

o všem tom, co nám rvalo nitro,
o bojích, v nichž nám vlhnul zrak,
jak smutno bylo žití jitro,
jak černý zakrýval je mrak. –

A v rozkoši a rozechvění
my stulíme se k sobě blíž –
a zašeptneme jako v snění:
„Och, to je dávno, dávno již“ ...

A jedna tato věta pouhá
s tím vším, co v srdci šelestí,
nám bude dražší nežli dlouhá
a velká hymna u štěstí....

Až umru...

Až umru?... Bože, jak v den jiný
se bude život dále brát;
mach zory z rána, večer stíny –
eh, známe už ten starý řád!

Po vlastech našich budou asi
dál v sybaritském přepychu
zas špatné verše, bídné časy
a hloupost' bujet po tichu.

„Byl jedním z prvních...“ a tak dále
v žurnálech bude zase stát –
ti první mrou nám neustále,
však do živých se musí prát!

Pak přátelé i nepřátelé
přes jméno moje půjdou dál:
já mnohého tak zlobil skvěle,
já mnohému tak v cestě stál!

Jen přísný kritik s břitkým pérem
soud s mými verši zavede;
pár žlutých molů v koutě šerém
as ortel na nich provede.

A člověk nebude zde více,
než s větve záhy spadlý list,
jenž hezky bujet začal sice,
však větrům padl za kořist'.

Vše jedno. Ať se tomu davu
pak ráčí o mně co chce zdát –
já znal zde jednu drahou hlavu
a vím, ta bude vzpomínat.

Líc bílá jako růže vodní,
zrak šedý, jemně dumavý,
a na té hlavě vlasy módní

jak resedy květ ryšavý,

Ta podepře se rukou bílou
za podvečerních teskných chvil,
a řečí známou, roztomilou
ti rtové šeptnou: „fešák byl“ –

Teď rcete mi, co pověst', sláva,
řeč přátel, světa, žití cíl,
když jedna zlatá, drahá hlava
vzpomíná teskně: fešák byl?...

Na věčnost'

V života divém vlnobití
nás církev, zákon nepojí,
my sešli se tak v trudném žití
jako dvě vlny v příboji.

Mě těší, že v tom víru všeho,
kde nad city jde citer řad,
znám duši přec, jež řádem jeho
tak přísným, zná též pohrdat!

Jsa zbaven víry k světu, bohu
a zoufaje nad žitím svým,
teď aspoň lásce věřit mohu,
a toť mým credem^[11] posledním.

Teď chci ten kalich usouzený
po boku tvém, má duše, pít,
chci dál žít život pohrzený,
dál krvácet – však přece žít!

Ať mravokárci, hlupci davem
nad námi k soudu stáhnou ret -
my zhrdajíce jejich mravem,
soud posměchem jim dáme zpět.

A v rozkoši si prožít smíme,

až do mohyly život ten -
vždyť si jej, drahá, zaplatíme
ctí, krví - a to svojí jen...

Modlitba.

Ty věčný, věčně zapíraný
a přece nikdy zapřený,
při každém kroku kolem znaný,
a nikde nikdy spatřený.

Ty přenesmírný Tvůrce všeho,
ó, můž'-li před velebnost Tvou
hlas červa vstoupit nicotného
se svojí prosbou odvážnou –
mé koleno, jež nikdy v žití
se nesklonilo, klesá teď,
z mých prsou modlitba se řítí –
ó, bože, laskavě k ní hled'

Ne za sebe, ne za svou slávu,
ne za své štěstí, za svůj klid
– já nelačnil po laurech^[12] davu
a umíraje zvyk' jsem žít –
však za tu bytost' dobrou, sladkou,
jež není sestrou mi, ni matkou
a přec mi v bídném žití vším,
dnes ruce spínám k nohous Tvým!

Tvůj anděl necht' svou peruč bílou
nad zlatou hlavou povznáší,
a mrak a bouř necht' vší svou silou
už napřed od ní zaplaší,
necht' očím nedá vědět ani,
co je to slza palčivá
– krom té, již radost' z nenadání
na dlouhé řasy věšívá –
necht' chrání bílé čílko její
před zlobou vrásek, teskných rýh,
necht' chrání v jejím obličejí
dvé lilií mi nádherných,

nechť v žití, v snění vždy ji vede
jen příjemnýma cestama,
jak parkem, kde jsou růže bledé,
jež ona tolik ráda má!

Ó, Tvůrče, ve své minulosti
já každým slovem, dechem svým
těm, k nimž jsem přilnul náklonností,
jsem byl vždy jenom neštěstím –
dnes před budoucnem chvím se skrytě
jak před popravou drsný kat –
ó, prosím za to drahé dítě,
jež mám tak nekonečně rád:
ať jejího vůz štěstí jede
přes moji raděj' mrtvolu –
když ta jen cesta k štěstí vede,
a já to snesu bez bolu!

A pakli v žití perspektivě
i bez mě, bože, čeká ji,
že bída, žal ji skruší divě,
že čelo vrásky zorají,
že šedé oči plakat mají,
že zmodrá granátový ret
nad vysněnými nyní ráji,
nad smutnou troskou mladých let –
nechť raděj' hned k ní smrt' jde tiše,
ten nejmilejší v žití druh,
tak tiše, jako s modré výše
jde světlý večer v letní luh...

III. Poslední pohádka

K dokončení svatební toalety

Láska

V té době pohnuté...

Píseň

Intimní sloky

Svému nakladateli

Moudrost' života

V přístavě

Finale

K dokončení svatební toalety.

Já přísahám, že nikdy v žití,
ať kamkoli se verš můj nes',
jsem nechtěl tolik lesku vlíti
a třpytu, kouzla v něj jak dnes,
ba chtěl bych, zlatovlásko moje,
by dle té fráse omšelé
se měnily dnes v perel roje
ty moje verše nesmělé.

V ty perly šedé mdlého lesku,
jež planou líně jak tvůj zrak,
o kterých sníváš polo v stesku
a polo v nadšení zas tak;
ach, ty bych sázel s hrdým čelem
na šíj tvou, ruce, do vlasů,
by na tě zrak žen v světě celém
zřel v závisti a úžasu...

Láska.

Řasnatá zeleň nade hlavou,
z ní vanou písně, šum a chlad,
a noha kráčí měkkou travou –
oh, mám ty naše lesy rád!

To bylo včera kolem páté...
Daleký západ leskem plál,
jenž stromovím jak dráty zlaté
na kmeny, trávu prokmital.

Zpěv ptáků, cvrčků, bzukot muší,
šum listí, kroků ve trávě –
vše různé tak, však v tvojí duši

zní harmonicky, dumavě!

A vůni dýše tráva, kmeny;
toť parfum lesní idylly,
v níž zlaté vlasy mojí ženy
jak dálné slunce zářily.

Tak jdem' a ona ke mně vznáší
své oči, v něž pad' slunce svit:
„Rci, možno-li, zda lásku naši
si dovedeme představit?“

„„Hm, lásku? Ano. Jest to žena
tak půvabná jak víly zjev –““
„Však není vzdušná, vybájená,
v ní život jest a proudí krev.“

„„A jak dvě hvězdy zářné, žhavé
se chví a pálí její zrak –““
„A vlasy má jak půlnoc tmavé
a v nich má planý, rudý mák.“

„„A šat má moderní tak skorem –““
„Ne, šatem není pokrytá;
je zahalena bílým florem,
jímž krása její prosvítá.“

„„A nožka její malá, bosá,
se šine v chůzi souladné –““
„Jde tak, že s trávy na zem rosa
pod krokem jejím nepadne.“

„„A ladně doplňuje celek
dvě sametových ruček těch –““
„A v pravé má pár immortelek^[13]
a prstík drží na ústech.“

„„A bydlí u mně!““
„U mně!“
„„U mně!““

Boj polibky je skončován.
A korunami stromů šumně
ševlí jemný větru van;

již slunce shaslo, rudá záře,
se mezi stromy v dálce stkví,
a nad les stoupá měsíc v páře
žlut jak kýs' citron obrovský.

A jdouce chvěli jsme se maně
a měli jeden pocit jen,
že třetí kdos po naší straně
jde lehce, tiše, neviděn.

A přijdem domů, on je s námi;
a když pak lampu shasneme,
tlak vzdušné ručky cítím známý,
jenž ved' mě ke rtům ženy mé...

V té době pohnuté...

List Jaroslavu Vrchlickému za „Jarní epištolu“ z knihy: Dni a noci.

V té době pohnuté, jež v obra vzrůstá denně,
jež plna paradox, sentencí, zázraků,
kdy volnost', svoboda se daří utěšeně
pod paragrafů jhem a v stínu bodáků,

v té době pohnuté, kdy pokrytectví zraje,
kdy pravda umírá, lži nohou zdupána,
kdy lidskost' uniká kams v nadpozemské kraje,
kdy rozum nad city hrá roli tyrana,

v té době pohnuté, kdy u nás všechno hnije,
kdy musíme si zrak obestřít frasemi,
by děsná zoufalost', jež pod pravdou se kryje,
nám zhnusit nemohla ten život na zemi,

v té době pohnuto, kdy zápal, svoje síly
náš národ v směšnostech probíjí úžasně,
kdy příliš mladí jsme, abychom vážně žili,

a k žití jarému sestárli předčasně,

v té době pohnuté, kdy v naší satirice
se rojí vtipy zlé na Botič, na tchyně,
pátorská kritika kdy hloupne víc a více,
a v slokách pro panny zří spásu jedině,

v té době pohnuté, kdy naděje se ztrácí,
že zásvit lepších dnů se přec jen dostaví,
kdy člověk žije už jen tupou resignací
a vleče úhorem ten život zdlouhavý –

dle Tvého receptu jsem začal věnec plésti,
jím škrtím černý spleen, jím škrtím bídu zlou,
a k němu roste mi dost drobných kvítků štěstí –
chceš znát jich několik? jich vůni vábivou?:

mít bytost' u sebe, již jsem si moh' jen přát
tak luznou, rozmarnou, tak jemnou, vznešenou,
již budím polibky, jež s polibky jde spáti
a již je polibek i trestem, odměnou,

jí kouzlit úsměvy na bílé, jemné líci,
nad nimiž vypukám v smích sám jak děcko pak,
jí hladit, líbat vlas se jako zlato stkvící
a číst, co srdce jí diktuje v šedý zrak,

a jít s ní z večera ulicí oživenou,
kde světlo v krámech plá, kde hučí lidstva dav,
a být jím unášen a duší rozechvěnou
přec cítit samotu dvou milujících hlav,

a v hlavě verše kout a slyšet sloky šumět,
a v srdci hudbu mít, jež láká ke smíchu,
ti skvozným nápadům své ženy porozumět,
s ní šatům divit se a barvě tepichů –

a bez vzpomínek žít, jak bych byl zrozen včera,
žít žitím dítěte, jež vyhřívá se kdes,
nehledět do zítřka a nelekat se šera,

jen slunce, slunce mít a cítit slunné „dnes“ –

Zde trochu vůně máš, zde trochu toho světla,
jež padly v pravý čas v tu chorou duši mou –
vždyť jinak byla by tma šílenství tam vlétla
nad vlastní prázdnotou a dobou pohnutou...

Píseň.

Ó nech mě zírat ve své oko,
v tu šedou barvu popele!
Mně jest, jak by tam přehluboko
zněl pohádky hlas veselé.

Děň chmurný je, a listí víří,
a sníh už větrem poletá,
v mé hlavě četa netopýří
zas bouří jakás prokletá!

Než mě zas život uchvátí lítě,
chci zírat v zrak tvůj přesladký –
mám chvíli, že chci být jak dítě,
jež věří v šedé pohádky!...

Intimní sloky.

Sem slova lesklá, verše hladké,
sem rýmy plné, zvonivé,
chci popsat jedno kouzlo sladké
té lásky naší bláznivé!

Já vídal svoji ženu zlatou
za bouřných roků svobodných
tak mnohou věcí zaujatou,
v tak mnohých scénách lahodných!

Mé zraky v divadlo ji zřely:
jak vábná byla láska má!
Když reci na jevišti mřeli,
jak tleskávala ručkama!

A noc to únorová byla,
a venku jinovatka, mráz,
a sálem se jen vůně lila,
a světel proud a taktů ráz,

tam tančila tak rozechvěna
a plna plesných výkřiků,
jak by to byla zosobněna
ta poesie valčíku!

Já s ní – to měla rudé šaty
a bílý závoj na lících –
šel často, když plál západ zlatý,
po oživených ulicích,

já lovil pohledy a slova
a vtip, jenž se jí na rtech chvěl,
a vším tím jsem se znova, znova
tak šíleně rád opíjel!

A chvíle v jejím pokojíku
za odpolední nálady
při vonné kávě, smíchu, křiku
nad bizarními nápady!

Já šťasten byl, když chvilkou v letu
se dotk' mne šatů její lem,
já s vášní šátek tiskl k retu,
ježž napustila parfumem!

Teď mým je vše z té minulosti
a nad to více tisíckrát –
a člověk přec těch naivností
si vzpomíná, tak rád, tak rád...

A všechno do paměti vsuje,
jak perly na niť hedvábnou,
a každý den ten přistupuje
tam s novou chvílí půvabnou.

A drahokam všech byla včera:
Já vplížil se tak nevinně
do vůně mystického šera,
ku teplým kamnům kuchyně.

Tam žena moje s ručkou sněžnou
až k oblým loktům nahatou
a se zástěrou velkou, reznou,
pod krčkem nějak připjatou

tu mísu zvedá, hrnek staví,
tu zase cosi počítá,
tu posiluje oheň žhavý,
tu rozkazuje, přemítá,

a chvilkou z dvířek plotny padne
zář růžová jí na líci,
a v této vůni divné, ladné
tak stojí vážná, vábící,

že je mně, jak by v chýži svojí
ta čarodějka spanilá
pro nekonečnou lásku moji
kouzelný nápoj vařila,

by znovu oči moje jala,
mou duší znovu zachvěla
a – když mi srdce dávno vzala,
i hlavu spletla docela!

Ba spletla juž! V té její síni
jsem lapen, zmámen, opit vším –
i hrdlo sevřela mi nyní –
však nejsem zrovna nešťastným!...

Ó kuchyně! Já beze studu
zde neváhám se vyznati:
kéž nejkrasším, co psáti budu,
ti mohu veršem žehnati!

A cyniků a břichopásků
soud sdílím nyní v prsou svých:
i já jsem našel v lásce lásku
ve prostorách tvých lahodných!...

Svému nakladateli.

Už ze severu vane chlad,
už mnohý list zas na zem spad',
vše žloutne, schne či padá;
zem ukládá si šlojíř¹⁴¹ z par,
a slunce ztrácí lesk a žár,
a hnědnou pole lada.

Už klasy sžaty, sebrány,
už plody stromů sčesány
i v sadech hrozny vína,
a brambor ani řípy již
na poli státi nevidíš,
v klín rolník ruce spíná. –

Či, bych se vpravil v prosy tok,
co vysvitnout má z těchto slok
jest: že je podzim tady,
že, co jsi viděl kdysi kvést,
to musí nyní plody nést,
jež sbírají se všady.

Můj chlebodárče, já bych rád
tím právem polí, stromů, lad
i hroznů vína v sadě,
co u mne kvetlo, žár když plál,
co jsem svou krví zalíval –
měl také pohromadě!

A byť ta moje úroda
na velké roli národa
jen byla nepatrná:
na stromech jenom pláňata,

žen klasná málo bohata,
u vína trpká zrna, –

přec vidět chci, čím božství díl
kdy ve mně bouřil, lkal a žil,
svou radost, bolest, muka –
jak co kdy srdcem prolítne,
jak co kdy slovo zachytne
a v papír vpíše ruka!...

Jen rychle! Rychle pádí čas.
a rychle nyní plíseň, mráz,
se na verše nám sází –
pak – kdo ví?... Dnes je člověk zdráv,
a za tři dny už hlíny dav
se na rakev mu hází...

– Než promiňte!... Toť zvykem mým,
že bývám sentimentálním,
jsemť děckem svojí doby:
my v pozemském tom ploužení
jen jedno máme znamení,
to hroby, hroby, hroby! –

Jen tiskněte! Mám přátele,
jichž úhor pln je plevele,
ti klasy rvou z mých polí –
když je to přítel, řeknu: nuž
přimhuřme zrak, jsem dobrý muž –
však cizí též – to bolí!

Jen tiskněte! Ať ze zvyku
zas jistá kasta kritiků
s tou noblessou svou známou
na plody moje vrhne se,
z nich všechna zrnka vytřese
a spokojí se slámou!

Jen tiskněte! Už v prsou svých
van cítím větrů podzimních

přes uschlé květy mládí;
už není víc té hořkosti,
však ne též bouřné radosti –
jen klid, jež máme rádi.

Je šedý den. A do oken
mi bije deště táhlý sten
a z kamen teplo dýše,
a člověk chvilkou usíná
a chvilkou klidně vzpomíná,
a usmívá se tiše.

A žena moje škádlivá
mně naproti cos vyšívá
– má žena s hlavou zlatou –
ted' směje se mi vesele:
mně vrásku našla na čele –
už nevím, kolikátou...

Moudrost' života.

Robertu Marešovi.

Bratře, šinul jsem se světem
celou čtvrtku století,
jež se trním, planým květem
rylo do mé paměti;
den ten mého žití krátký
halil se jen do mračen –
jak by večer tu – zřím zpátky:
čím byl celý život ten?

Jako na sta jiných snílků,
kterým mládí pění krev,
povznášel jsem i já chvilku
ideálů korouhev –
ale záhy tyto cáry
hodil rozum do bláta,
shasly krve bujné žáry,
hrud' je zimou prováta.

Mnohé bludy, které skryly
věky korou omšelou,
chtěl jsem bořit v mnohé chvíli
básní svojí nesmělou,
šel jsem naší drahou zemí
jak Don Quijote zmámený –
blázni u nás smáli se mi,
moudří brali kameny.

S každou slzou, s každým smutkem,
s každým vzdechem bližních svých
soustrast' cítě, živým skutkem
těšit chtěl jsem nešťastných –
zře však hledy pátravými
v duše jim a ve zraky,
zřel jsem, víc než nešťastnými
že jsou ještě bídáky.

Všude plno jedu, zloby,
řečí, poklon učených,
hloupě se jak pávi zdobí
maskou citů líčených;
plni frásí poletavých
krmí se tak vzájemně
v pohledech a řečích lhavých
nadšeně a dojemně!

Bratře, znáš to zvíře malé,
jež svůj tuhý domeček
drsnou cestou vytrvale
nese moudře celý věk?
Když je jasno, slunce svítí,
vylézá rád z domku ven,
když se s nebe bouře řítí,
sedí doma celý den...

Vryl jsem v srdci křížek mnohý
k lecčemus, co měl jsem rád,
opustil jsem mnohé bohy,
k nimž jsem klekal častokrát;

věř mi, nad tu moudrost' není,
již má hlemýžď v domku svém –
nač co bořit? Hloupé snění!
Chci být dobrým občanem!

Můj zde večer... Večer?... Ano!
Slovo to mne neděsí.
Zataženo bylo ráno
černavými nebesy.
Mraky přešly. Klidně, tiše
mizí slední chmury šer,
šedivý jas kane s výše,
jde až k srdci do ňader.

Znáš ty oči šedé, líné?
Mnohý verš jsem o nich psal.
Z nich mi nyní všechno plyne,
čeho jsem kdy v světě ždal.
V nich je skryto mi sta básní,
jež já denně čísti smím –
večer můj se, bratře, jasní
drahým svitem šedivým.

Žiju nyní bez soucitu,
bez účasti k lidem všem,
los můj psán v těch očích svitu,
a já čtu jej s pokojem.
Co mě život učil, jesti
v tom, co denně řeknu jí:
Nechci víc, než býti k štěstí
zrakům, které miluji...

V přístavě.

Kde jsou ony bouřné roky,
kde je dávných lásek řad,
kde ty teskné, hořké sloky,
kam jsem všechnu bolest' klad!?

Časy divné, dávné časy!...

A ty roky míjejí
a my jdeme všichni asi
žití všední kolejí...

Avšak těmi verši mými
zpítí jsou teď poeti,
dle nich tepou nové rýmy,
plné slz a prokletí,

dnes je hořkým ku své milé
mnohý básník po vlastech,
v časopisy, knížky bílé
vrhá kousavý svůj vzdech –

proč? Ó, dámy, prosím nyní,
odpusťte těm druhům mým:
vy ni oni nejsou vinni –
jenom já jsem vinen vším!

Projdou dny ty, přejdou řasy,
a jak roky míjejí,
jak já, vy i oni asi
půjdou všední kolejí.

Já svůj žal i radost zase,
nejkrásnější z veršů svých,
ženě svojí zlatovlasé
píšu do rtů nachových.

Pár knih už dal v ty rtíky,
aniž by svět číst je směl –
pro klid duše – bohudíky,
pro mou slávu – bohužel...

Finale.
(Své ženě.)

Snad je to tichý léta sklon,
snad je to klidný podzim již –
života vážný, dumný ton

den za dnem táhne ke mně blíž

Ať to, či ono – těší nás
ten dávno vytoužený klid,
my měli mračný bouřný čas,
teď máme mírný zlatý svit.

V něm chvilkou zablýskne to sic,
však bez děsu a bez hřmění –
je to jen záře blýskavic,
jež neruší nás ze snění.

My měli máj; byl jeden ples
pln vůně, zpěvu, překrásný –
však kdyby se nám vrátil dnes,
my víme; byl by nevčasný.

V něm často žárem zemdlel zrak,
v něm se jen touhy dráždily
a vůní, leskem často tak
duch býval těžce opilý.

Je po všem. Nynější náš smích
je úsměv bez všech hlaholů,
avšak i slzy ve zracích
už tekou zcela bez bolu.

Ať se svět bouří, víří, rve,
my rádi jdeme z něho zpět
ve čtyři stěny jizby své,
v náš malý, drahý, klidný svět.

Jak rádi máme chvíli tu,
kdy tma vše skrývá dokola
a na podlaze ve kmitu
zář z kamen mocně plápolá!

Jak rád tu hovor zapředu
vždy milý, třeba bez krásy:
co bude zítra k obědu,

jak bídné venku počasí –

A není to snad duše rez –
čas přísný chce to takto mít:
máj bouřný vůni má a ples,
a říjen snění, ticho, klid.

A kdyby nyní pomalu
i zima zlá už přišla k nám,
vím, že se člověk bez žalu
jen usměje svým šedinám.

My víme: přijde. Přijde i
ta smrt', jež obrátí nás v prach,
však touto nutnou ideí
se neděsíme ani v snách.

Až přijde jednou chvíle ta,
vid', půjdem s klidem v nitru svém,
vždyť v mocné hymně života
jsme byli notou, výkřikem,

a nežli vyzněl výkřik ten,
jsme vpili všechno duší svou:
lesk jitra, zamračený den,
pak západ s krásnou záplavou...

^[1] efeméra, efeméra (z řeč.) - jepice, též něco pomíjivého, prchavého

^[2] myriáda (z řeč.) - deset tisíc, přeneseně velké množství

^[3] parasol (z it.) - slunečník

^[4] vis à vis (fr.) - z očí do očí, tváří v tvář

^[5] causerie (z fr.) - vtipná, duchaplná úvaha o nějakém kulturním či společenském problému

^[6] sněť - větev

^[7] maman (fr.) - máma, maminka

^[8] libela (z lat.) - vážka

^[9] phylloxera - hmyz, škůdce vinné révy

^[10] hamaka, hamak - závěsné lůžko za síťoviny

[11] credo (lat.) - věřím, přeneseně vyznání

[12] laur (z lat.) - vavříin

[13] imortela, imortela (z lat.) - slaměnka

[14] šlář, šlajr, šlojř (z něm.) - závoj